

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 grudnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodnicząca: sędzia Maria Antecka

po rozpoznaniu w dniu 30 grudnia 2022 roku w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa R. K.

przeciwko małoletnim A. K. (1), N. K., A. K. (2) działającym przez rodzinę zastępczą M. L.

o obniżenie alimentów

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Śremie

z dnia 20 stycznia 2022 r.

sygn. akt III RC 105/19

1. oddała apelację,
2. przyznaje od Skarbu Państwa –Sądu Rejonowego w Śremie na rzecz adwokat A. C. kwotę 360 zł (po 120 zł od każdego z powódtw) z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego udzielonego powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Maria Antecka

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 30 grudnia 2022 r.

Wyrokiem z 20 stycznia 2022 roku Sąd Rejonowy w Śremie w sprawie (III RC 105/19) z powództwa R. K. przeciwko małoletnim A. K. (1), N. K., A. K. (3) działającym przez rodzinę zastępczą M. L. o obniżenie alimentów(z kwoty po 500 zł miesięcznie do 300 zł miesięcznie na rzecz każdego z pozwanych) oddalił powództwo (punkt I) i nie obciążył stron kosztami sądowymi (punkt II).

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodził się powód, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika wyznaczonego z urzędu, wnosząc apelację i zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie:

- art. 138 k.r.o. poprzez jego niezastosowanie i błędne przyjęcie iż w stosunku do powoda zachodzą przesłanki z art. 136 k.r.o., co skutkowało nieuwzględnieniem przez sąd zmiany stosunków, a w konsekwencji oddaleniem powództwa,
- art. 136 k.r.o. poprzez jego zastosowanie i ustalenie możliwości zarobkowych powoda, który odbywa obecnie karę pozbawienia wolności poprzez zastosowanie zasady ogólnej,

u podłoża której leży fikcja, pozwalająca na ustalenie zakresu świadczenia alimentacyjnego na podstawie zarobków, które powód mógłby uzyskać, gdyby nie został osadzony,

- art. 233 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, dokonanej wybiórczo, wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego polegającej na błędnym uznaniu przez sąd, że przebywanie w zakładzie karnym nie stanowi istotnej zmiany możliwości zarobkowych i majątkowych, podczas gdy w okresie odbywania kary powód nie osiągał żadnych dochodów i nie był w stanie wypełniać swojego obowiązku alimentacyjnego w stosunku do pozwanych w pełnej wysokości, oraz poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów wskutek naruszenia zasady logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, polegające na niewłaściwym uznaniu, że możliwości zarobkowe powoda kształtują się na poziomie nie niższym niż 3.000 zł, mimo iż zebrany w sprawie materiał dowodowy w żaden sposób nie potwierdza tego stanowiska,

- art. 232 zd. drugie k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. a mianowicie zaniechanie przez sąd ustalenia czy w Zakładzie Karnym w K., gdzie przebywał powód istnieje możliwość podjęcia przez powoda odpłatnego zatrudnienia, a także nierozpoznanie przez sąd wniosku strony powodowej o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania matki małoletnich pozwanych M. K..

Mając powyższe na uwadze apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i obniżenie rent alimentacyjnych zasądzonych na rzecz A. K. (1) i N. K. wyrokiem zaocznym Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 12 grudnia 2011 roku, sygn. akt I C 2002/11 z kwoty po 500 zł miesięcznie na rzecz każdego z małoletnich do kwoty po 300 zł miesięcznie na rzecz każdego z nich oraz obniżenie renty alimentacyjnej zasądzonej na rzecz A. K. (3) wyrokiem Sądu Rejonowego w Śremie z dnia 27 października 2016 roku, sygn. akt III RC 125/16 z kwoty po 500 zł miesięcznie do kwoty 300 zł miesięcznie. Nadto powód wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz adw. A. C. zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej R. K. z urzędu w postępowaniu przez Sądem Rejonowy w Śremie oraz postępowaniu apelacyjnym, albowiem koszty te nie zostały uiszczone nawet w części, na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Ewentualnie powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Postanowieniem z 30 grudnia 2022 roku Sąd Okręgowy w Poznaniu ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia po 2.400 zł co do każdego z pozwanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy w pełni podziela i uznaje za własny ustalony w niniejszej sprawie przez sąd I instancji stan faktyczny oraz poczynioną przez ten sąd ocenę prawną, czyniąc je integralną częścią niniejszego uzasadnienia.

Na wstępie podkreślić należy, że podstawę prawną do zmiany już ustalonego świadczenia alimentacyjnego stanowi przepis art. 138 k.r.o. Przepis ten należy do kategorii słuszościowych, określanych jako *clausulae rebus sic stantibus*, których zastosowanie prowadzi do zmiany treści (przedmiotu) i podmiotów zobowiązania alimentacyjnego albo nawet do ustalenia jego wygaśnięcia, wobec tego, iż jego wykonanie w poprzedniej treści nie zaspokoiłoby roszczenia uprawnionego albo mogłoby doprowadzić do nadmiernego obciążenia jednego zobowiązanego poprzez nadmierną wysokość świadczeń alimentacyjnych przekraczających jego możliwości, o których mowa w art. 135 k.r.o.

W sprawie o zmianę świadczenia alimentacyjnego, badaniu przez Sąd podlega zatem czy sytuacja majątkowa, zarobkowa i rodzinna strony obciążonej obowiązkiem alimentacyjnym oraz uprawnionej do otrzymywania świadczenia alimentacyjnego, uległa zmianie, po skonkretyzowaniu obowiązku alimentacyjnego. Zmiana ta może nastąpić

w szczególności przez zwiększenie lub zmniejszenie usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego bądź zmniejszenie lub zwiększenie możliwości zarobkowych zobowiązanego.

W uzasadnieniu uchwały z dnia 10.05.1977 r. (sygn. akt III CZP 26/77, OSN CP 1977/12/231) Sąd Najwyższy podkreślił, że swoistą cechą obowiązku alimentacyjnego jest to, iż obowiązek ten ma na celu zaspokojenie bieżących potrzeb uprawnionego. Potrzeby uprawnionego mają charakter konsumpcyjny i dotyczą m.in. zapewnienia mieszkania, odzieży, wyżywienia. Warto zaznaczyć, iż obowiązek alimentacyjny rodziców wobec dziecka stanowi przy tym konkretyzację ogólnego obowiązku rodzicielskiego określonego w art. 96 zd. 2 k.r.o., w myśl którego rodzice obowiązani są troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka. Obowiązek ten nie jest ograniczony żadnym sztywnym terminem (np. uzyskaniem pełnoletniości).

Wobec powyższego Sąd Rejonowy zobowiązany był w niniejszym postępowaniu porównać sytuację stron w dacie ostatniej modyfikacji obowiązku alimentacyjnego z obecnymi usprawiedliwionymi potrzebami każdego uprawnionego oraz możliwościami majątkowymi oraz zarobkowymi zobowiązanego.

Odnosząc się do zarzutów apelacji, w pierwszej kolejności podkreślić trzeba, że nie ma podstaw do uwzględnienia podniesionego przez skarżącego zarzutu w postaci naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez zbyt swobodną ocenę materiału dowodowego. Należy przy tym zaznaczyć, że skuteczne postawienie takiego zarzutu wymaga wykazania, że Sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania, lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął Sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena Sądu (tak SN w orz. z 6 listopada 1998 r., II CKN 4/98 nie publ.). Ażeby zatem zasadny był zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 233 § 1 k.p.c. oraz uznanie, że mogło to mieć istotny wpływ na wynik sprawy, nie wystarczy wyłącznie przedstawienie odmiennej interpretacji strony co do dowodów zebranych w sprawie, a koniecznym jest natomiast jednoczesne wykazanie – czego nie uczynił skarżący – iż ocena przyjęta przez Sąd Rejonowy za podstawę rozstrzygnięcia, przekracza granicę swobodnej oceny dowodów, którą wyznaczają czynniki logiczny i ustawowy, zasady doświadczenia życiowego, aktualny stan wiedzy, stan świadomości prawnej i dominujących poglądów na sądowe stosowanie prawa.

Niewątpliwie zaznaczyć trzeba, że w treści wniesionego środka zaskarżenia oraz jego uzasadnienia pełnomocnik powoda - w zależności od zarzutu który formułuje, raz wskazuje, że powód nadal osadzony jest w zakładzie karnym, po czym w treści kolejnego z nich podnosi, że powód przebywał w zakładzie karnym, odpowiednio dostosowując argumentację do celu który, jak wydaje się Sądowi Okręgowemu, chce osiągnąć. Wyjaśniając nieścisłości wynikające z treści apelacji podkreślić też należy, że z ustaleń sądu rejonowego jasno wynika, że powód co prawda w dacie złożenia pozwu i częściowo w toku postępowania w niniejszej sprawie był osadzony w jednostce więziennej, niemniej jednak była to sytuacja która trwała wyłącznie do 3 października 2021 roku i aktualnie opuścił zakład. Ponadto wbrew twierdzeniom pełnomocnika powoda, podczas rozprawy w dniu 19 lipca 2021 roku, która odbyła się przed sądem I instancji, rodzina zastępcza małoletnich pozwanych w osobie M. L. wskazała, że „alimenty mają pozostać na tym poziomie co były tj. po 500 zł” i stanowisko to podtrzymała podczas rozprawy 17 stycznia 2022 roku.

W związku z powyższym sąd rejonowy prawidłowo ustalił, że powód nie przebywa już w zakładzie karnym, a pozwani kwestionują powództwo w całości i domagają się jego oddalenia. Jednocześnie w sprawie powód domagał się obniżenia świadczenia alimentacyjnego ze względu na swoje obniżone, z powodu przebywania w zakładzie karnym, dochody. W tym zakresie podkreślić trzeba, że majątkowe i zarobkowe możliwości zobowiązanego to inaczej jego status materialny, realny do osiągnięcia przy dołożeniu przez zobowiązanego należytej staranności z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i umiejętności. Nie są więc one wyznaczone przez faktycznie uzyskiwane przez zobowiązanego dochody – zarobki, ale mogą być większe, jeśli przy pełnym i właściwym wykorzystaniu jego sił i umiejętności, zarobki i dochody byłyby większe, a istniejące warunki społeczno - gospodarcze i ważne przyczyny nie stoją na przeszkodzie takiemu wykorzystaniu (cyt. Wyżej uchwała SN, orz. SN z 09.01.1959 III CR 212/59, wyr. SN z 15.05.1975 r. III CRN 48/75). Zatem okoliczność, że powód w okresach poprzedzających wydanie zaskarżonego orzeczenia przebywał w zakładzie karnym pozostała irrelevantna.

Dalej wbrew twierdzeniom powoda, Sąd I instancji w treści uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wskazał jedynie na możliwość zastosowania normy prawnej wynikającej z zastosowania przepisu art. 136 k.r.o. w przypadku w którym powód pozostawałby dalej osadzony w zakładzie karnym, co jednak nie miało i nie ma miejsca w aktualnym stanie faktycznym i czego zdaje się nie zauważać pełnomocnik powoda, błędnie formułując kolejne zarzuty wniesionego środka zaskarżenia. Bez znaczenia przy tym pozostawał zarzut dotyczący braku ustalenia przez sąd I instancji, czy powód faktycznie mógł podjąć odpłatną pracę przebywając w zakładzie karnym, ze względu na to, że aktualnie tam nie przebywa i ma realną możliwość podjęcia zatrudnienia, które umożliwi mu utrzymanie dzieci na dotychczas orzeczonym poziomie. Ponadto powód poza zakwestionowaniem w formie zarzutu, ustalenia sądu rejonowego dotyczącego wysokości możliwego do osiągnięcia przez niego wynagrodzenia nie uzasadnił go w najmniejszym zakresie i nie podał chociażby jakie jest w stanie osiągać dochody oraz z jakich źródeł.

Nadto Sąd Okręgowy zwraca uwagę, że jak wynika ze stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w uchwale składu 7 sędziów z dnia 26 maja 1995 r. w sprawie III CZP 178/94 możliwości zarobkowe zobowiązanego do alimentacji, który odbywa karę pozbawienia wolności i nie jest zatrudniony, ustala się według zasad określonych w art. 135 k.r.o. Z uwagi na okoliczności sprawy, sąd może nie uwzględnić zmiany niekorzystnej dla możliwości zarobkowych zobowiązanego, jaką spowodowało umieszczenie go w zakładzie karnym (art. 136 k.r.o.). Wyjątkowy charakter przepisu art. 136 k.r.o. - jak podkreślono w uzasadnieniu omawianej uchwały - nie wyklucza możliwości jego zastosowania, w sytuacji gdy osoba, która była już zobowiązana do świadczeń alimentacyjnych lub powinna liczyć się z rychłym powstaniem takiego obowiązku, dopuściła do utraty zatrudnienia czy możliwości jego uzyskania przez to, że w wyniku popełnienia przestępstwa została pozbawiona wolności. Chodzić tu będzie wyłącznie o takie wypadki, które w świetle zasad doświadczenia życiowego i współżycia społecznego uzasadniają potraktowanie osoby pozbawionej wolności na równi z zobowiązanym, który dobrowolnie, bez ważnych powodów, uszczupla swoje zdolności zarobkowe w sposób wskazany w art. 136 k.r.o., lekceważąc obowiązek alimentacyjny.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd Okręgowy uznał, że powód nie zakwestionował skutecznie zaskarżonego orzeczenia i nie przedstawił podstaw dla których winno ono zostać zmienione zgodnie z jego żądaniem, innymi słowy nie udowodnił, że nastąpiła zmiana sytuacji jego lub małoletnich umożliwiających ingerencję w treść orzeczenia i na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach wynagrodzenia pełnomocnika powoda adw. A. C. wyznaczonej dla strony z urzędu, za udział w postępowaniu przed sądem II instancji, orzeczono w oparciu o przepis § 4 ust. 1 pkt 9 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie, co do każdego z powództw, dzielając w tym zakresie dominujący aktualnie kierunek orzeczniczy.

Maria Antecka